

Naturskyddsföreningen
Östergötlands län

Verksamhetsberättelse 2018

Naturskyddsföreningen i Östergötland

Ordförandes inledning

Trots torkan och hettan sommaren 2018 röstade man ner miljöintressena i valet i september. I november röstades M´s och Kd´s budget igenom med stöd av SD vilket innebar en halvering av naturvårdsbudgeten, slopad flygskatt och minskad dieselskatt. Skogsstyrelsen hade anställt ny personal för att återuppta sökandet efter nyckelbiotoper men tvingades lägga ner projektet. Samtidigt presenterades förslag till ett nationellt skogsprogram som skulle innebära ökat hot mot både klimat och biologisk mångfald. Kortsyntheten är skrämmande. Men arbete för att återställa strömmande vatten och vandringsvägar pågår nu bl a inom Tekniska Verken, vilket kommer att öka den biologiska mångfalden. Sedan ett antal år ordnar en jakttidning och en jaktorganisation tävling i att skjuta så många ”predatorer” som möjligt. Länsförbundet har skrivit debattartiklar om detta och brev till arrangörerna, och det har åtminstone tillfälligt haft verkan. Gruvprojektet vid Norra Kärr i Gränna är inte uträknat ännu. Bolaget Tasman Metals AB kom i februari med en kompletterande miljökonsekvensbeskrivning som var grovt undermålig. Många kommuner runt Vättern yttrade sig till Länsstyrelsen som i sin tur underkände denna MKB, men Bergstaten har ännu inte sagt nej till bearbetsningskoncession. Dessbättre har ”Norra Kärr-omen” i Högsta förvaltningsdomstolen 2016 applicerats på allt fler andra gruvprojekt i landet, med krav på mer utförlig MKB tidigare i ansökan. 2018 var ett händelserikt år och Naturskyddsföreningen behövs mer än någonsin.

Styrelse, revisorer och valberedning

Perioden 2018-01-01 - 2018-12-31

Ordförande	Göran Toss, Linköping
Ledamot (vice ordf.)	Jonas Nordén, Godegård
Ledamot (kassör)	Rolf Ström, Motala
Ledamot (sekreterare)	Barbro Carlberg, Åtvidaberg
Ledamot	Cecilia Ambjörn, Norrköping
Ledamot	Sigrid Nilsson, Linköping
Ledamot	Maria Gustavsson, Motala
Ledamot	Ingemar Hillerström, Norrköping till 22 april 2018
Suppleant	Kjell Antonsson, Ödeshög
Revisor, sammankallande	Bo Tufvesson, Finspång
Revisor	Sven-Erik Pettersson, Finspång
Revisorsuppleant	Anvor Larsson, Söderköping
Revisorsuppleant	Lars Hedenström, Söderköping
Valberedare, sammankallande	Björn Ström, Linköping
Valberedare	Hans Karlson, Kinda-Ydre
Valberedare	Gudrun Fahlander, Söderköping
Valberedare	Helen Hillar, Ödeshög

Styrelsemöten 2018

11 tillfällen, varav två tillsammans med kretsarnas ordförande.

Länsstämma

Länsstämman hölls den 22 april på Vandrarhem & café, Tåkern (se bilden ovan). Före stämman gjordes en uppskattad vandring utmed Tåkern med Lars Frölich som guide. Ordförande för stämman var kommunalråd Annicki Oscarsson, Ödeshögs kommun.

Östergötlands miljö- och naturvårdare 2018

Utmärkelsen Östergötlands miljö- och naturvårdare förärades Lars Frölich. Under många år, ja, faktiskt ända sedan han flyttade till Östergötland och Ödeshög i slutet av 70-talet har Lars mycket metodiskt satt sig in i vad Östergötland har att bjuda på i form av natur och kultur. Han utforskar Omberg och Tåkern och hela länet och delar med sig av sin kunskap till alla som följer med på hans omtyckta vandringar. Varmt tack för Dina fina guidningar!

Deltagande i kurser, konferenser och seminarier

Vid årets riksstämma 12-14 maj i Uppsala deltog endast Göran. Höstens regionala kretskonferens hölls i Rimforsa 13-14 oktober, Sigrid och Göran deltog. På klimatriksdagen 4-6 maj i Stockholm deltog Maria.

Regionalt kansli – Naturskyddsföreningen Sydost

Januari 2015 utökades antalet regionala kanslier i NF till tio, och kanslie för NF

Sydostetablerades i Växjö med en 70% tjänst som verksamhetsutvecklare. Många byten på den tjänsten och arbetsgivarposten har dock skett. Christopher Johansson, länsförbundet Kronoberg, har varit ordförande i styrgruppen detta år. Staffan Arvegård, Kalmar länsförbund, Anders Berthling, Jönköpings länsförbund, och Göran Toss, Östergötlands länsförbund, har varit ledamöter. Hanna Karlsson var åter verksamhetsutvecklare fram till november och arrangerade en regional kretsordförandeträff på Liljeholmens folkhögskola i Rimforsa. Hur man kan engagera volontärer i olika verksamheter diskuterades liksom Naturskyddsföreningens verksamhetsstrategi i relation till de 17 globala FN-målen.

Representation i andra organisationer

Naturskyddsföreningens nationella gruvarbetsgrupp: Helena Hillar, Mjölby.

Havsnätverket: Cecilia Ambjörn, Norrköping

Länsstyrelsens råd för klimat och energi: Jonas Norden, Godegård

Länsstyrelsens naturvårdsråd: Cecilia Ambjörn, suppl. Rolf Ström

Länsstyrelsens Viltförvaltningsdelegation: Emelie Lindblom, Linköping

Motala ströms sydvästra vattenråd: Andreas Sahlman, Linköping

Nedre Motala ström och Bråvikens vattenråd: Cecilia Ambjörn, Norrköping

Stångådalens vattenråd: Pär Thorell, Rimforsa

Skogsstyrelsens distriktsråd: Göran Toss

Länsstyrelsens råd för Grön infrastruktur: Göran Toss

Täkernfondens styrelse: Andreas Sahlman, Helena Hillar suppleant

Verksamhetsområden

Klimat, energi och transporter

Jonas representerar Naturskyddsföreningen Östergötland i Länsstyrelsens Klimat- och energiråd som hade träffar under året med olika teman inom energi och miljö.

Planfrågor

Många kommuner dröjer alltför länge med att uppdatera sina översiktsplaner och den lagstadgade aktualiseringen varje mandatperiod görs ofta mycket slentrianmässigt.

Därigenom är man sämre förberedd när exempelvis stora näringslivsetableringar blir aktuella och kräver snabba lösningar och beslut. Ett exempel är Lalandiaplanerna i Motala kommun, som avser en omfattande exploatering på ett känsligt strandområde och dess närhet i Varamoviken i Vättern. Här hade troligen en uppdaterad, aktuell översiktsplan kunnat stärka kommunens framförhållning och sannolikt minskat behovet av lokaliseringar direkt på strandområdet. Miljökonsekvensbeskrivningen för de fem detaljplanerna saknade ett helhetsperspektiv över hela influensområdet i landskapet. Detta medför uppenbar risk för överexploatering invid Vättern, om tankar kring ytterligare exploatering med villaområde förverkligas, vilket Motalakretsen kritiserade och varnade för.

Exemplet från Motala visar på att översiktsplanens aktualisering fungerar alltför dåligt.

Resultatet blir att översiktsplanen som verktyg, varken blir politiskt aktuellt eller vägledande i samhällsplaneringen där kommunerna har ett planmonopol att ta ansvar över. Detta

försvårar också det fokus som t.ex. Agenda 2030, de globala och nationella miljömålen samt hanteringen av klimatförändringarna kräver. Möjligen borde en borte giltighetsgräns sättas för kommunernas översiktsplaner, exempelvis två mandatperioder (8 år).

Hoten mot Vättern, lägesrapport 2018

Projekt Juridiska insatser för skydd av Vättern 2018 har huvudsakligen finansierats av Naturskyddsföreningens Rikskansli och utgifterna har gått till arvodering av miljöjurist Gunilla Högberg Björck. Styrgruppen har bestått av Göran Toss och Anders Berthling, Jönköpings länsförbund med Märta Svärd, NF Tranås samt Rolf Ström som kassör. I referensgruppen ingår även Ulla Kjellander för Skaraborgs län och Lisa Karlsson för Örebro län.

Gruvbolaget Tasmet Metals AB fick genom Högsta Förvaltningsdomstolens dom i februari 2016 (Mål nr 2047-14) krav att ge en mer heltäckande miljökonsekvensbeskrivning av sina planer innan brytningskoncession skulle kunna ges. De dröjde med denna MKB till februari 2018, och den visade sig vara undermålig i flera avseenden. Vi skrev yttrande till Bergstaten och till Länsstyrelsen i Jönköpings län. Flera kommuner runt Vättern yttrade sig till Länsstyrelsen. Den senare skrev i sin tur till Bergstaten, som då uppmanade bolaget att kommentera dessa kritiska yttranden. Deras svar dröjde till december 2018 och var än magrare, vilket vi påpekat i nytt yttrande. Vi inväntar nu Bergstatens nästa steg.

Ytterligare ett gruvprojekt som kan beröra Vättern, har påbörjats vid Havsmon vid sjön Undens södra ände. Bolaget har fått undersökningstillstånd, vilket vi har överklagat. Ett tredje bolag har ansökt om att få bryta vanadin ur hela Taberg vid Jönköping. Länsförbundet i Jönköpings län och många fler organisationer och enskilda opponerar sig mot detta.

Flygskjutmålet Hammaren

Inget nytt har framkommit om det ansökta tillståndet för kraftig ökning av skjutningar i Vättern. Utbyggnad av flygplatsen vid Karlsborg skulle omfatta ökad dränering med risk för utsläpp av PFAS (perfluorerade alkylsyror) i Vättern.

Hav, vatten, strandskydd och fiske

Länsförbundet har arbetat aktivt för fria vandringsvägar för fisk genom kontakter med Tekniska Verken, Västerviks kommun om Yxern och andra aktiva personer. Sträckorna av strömmande vatten i Sverige har reducerats med 90% och absoluta vandringshinder har skapats, vilket drabbat den biologiska mångfalden hårt. Vi deltar i flera olika vattenråd. Tekniska Verken har anställt en vattenekolog för dessa frågor. Tyvärr möter förslag på återskapande av strömmande vatten ibland starkt motstånd från lokalboende. -Vår överklagan mot dispens från strandskydd vid Sommen fick bifall i såväl MMD som MMÖD.

Äng

De flesta kretsar i länet sköter en slåtteräng. Antalet engagerade minskar oroande. Länsförbundet har avsatt medel för att bidra till insatser för att gynna den biologiska mångfalden. Bidrag kan sökas av kretsarna. En översyn och samråd om hur vi ska gå vidare med slåtterängar behövs.

Skog

Östergötlands skogsgrupp har gjort ett antal inventeringar under året. Vi har yttrat oss angående planerade avverkningar i värdestrakten kring sjöarna Hövern, Borken och Risten. Länsstyrelsen förhandlar med flera markägare där, vilket vi följer med stort intresse. Ännu ett värdefullt skogsområde har avverkats där, och utgången för de övriga skogarna med höga naturvärden är ännu ovisst. Vi har också besökt en ädellövskog med anledning av förnyelse av skötselplanen, och ett nytt naturreservat under vardande.

I november höll Mikael Karlsson, Ekoforestry, ett engagerande föredrag om hyggesfritt skogsbruk, och diskussionerna blev livliga.

Skogsstyrelsen (SKS) har fått regeringsuppdrag att utreda nya möjligheter beträffande skogsskötsel. Processgruppen fick en dominans av representanter för skogsindustrierna. Natur- och miljörorelsen fick en plats åt Malin Sahlin från NF. I början av december presenterades gruppens rapport ”Skogsskötsel med nya möjligheter”. Klimatförändringen och industrins behov av mer skogsråvara anfördes som motiv. Tretton insatser föreslogs: bland annat kraftig minskning av vilda klövdjur för att minska betesskadorna; hantering av andra skadeorsaker såsom klimatförändring, brand, insekter, svamp mm; påskyndad förädling av gran och tall, samt ökad odling av hybridasp, hybridlärk, och även i södra Sverige pröva Pinus contorta; regelförenklningar för odling med främmande trädslag; dikesrensning och skyddsdikning med flera insatser för att öka leveransen. I bisatser nämns att skogar med höga naturvärden inte ska beröras, men samtidigt har budgetanslagen för nyckelbiotopsinventering och reservatsbildning minskats dramatiskt. Naturskyddsföreningens representant reserverar sig för hela rapporten, och flera grupper i NF har skrivit remissvar, så även Östergötland. Utredningen bör göras om i sin helhet. Länsstyrelsen och Skogsstyrelsen har gjort sex poddar och två korta videos om skogsbruk, där Göran deltar. De finns på Länsstyrelsens och Skogsstyrelsens hemsidor. Arealen av formellt skyddad produktiv skog i Östergötland har de senaste åren ökat till 2,7% och därtill finns frivillig avsättningar, vilka dock ofta saknar höga naturvärden och långsiktigt skydd, och vägen till att 20% av den produktiva skogen är skyddad, syns lång. Ytterligare 2% av skogen är registrerad som nyckelbiotoper men saknar formellt skydd, och ytterligare 2% bedöms finnas.

Biologisk mångfald

Hoten mot den biologiska mångfalden och de risker och negativa konsekvenser som detta medför uppmärksammas idag allt mer. Även om medvetenheten hos allmänheten fortfarande är relativt liten jämfört med många andra miljöfrågor så kan vi möjligen se att förståelsen och insikten om att något inte står rätt till håller på att öka. Frågan har hög prioritet både i länsförbundets arbete och på riksnivå.

Några av de främsta hoten mot biologisk mångfald är förlust, fragmentering och försämring av lämpliga livsmiljöer, inte minst på grund av intensivt skogs- och jordbruk där tidigare rika ekosystem förvandlas till monokulturer av endast ett slags träd eller gröda. I sådana miljöer är det bara ett litet antal arter som klarar av att överleva. Andra hot är överfiske, miljögifter, hård jakt, och ett förändrat klimat.

En viktig del av föreningens arbete för att bevara biologisk mångfald handlar om kunskaps-spridning och att uppmärksamma frågan. Broschyrerna ”Biologisk mångfald... Vad är det?” och ”Så kan du gynna den biologiska mångfalden” delas ut till medlemmar och till allmänheten och har fått stor spridning. Fler broschyrer på liknande teman planeras.

Den biologiska mångfaldens dag 22 maj uppmärksammades även i år på många håll. Antalet

aktiviteter ökar för varje år, vilket är fantastiskt roligt! Några aktiviteter som anordnats är naturvandringar, tipspromenader och artbingo. På S:t Lars-torget i Linköping hade föreningen traditionsenligt ett stånd tillsammans med Östergötlands ornitologiska förening, Rovdjursföreningen och Linköpings Universitet, där vi informerade om biologisk mångfald, vad föreningen gör för att arbeta med detta, och delade ut broschyrer. Före jul turnerade Weeping Willows runt hela landet med sin julkonsert, och Naturskyddsföreningen var inbjudna att ställa ut en monter i varje stad. Magnus Carlson pratade även varmt om sitt engagemang för föreningen och för vår miljö. Den 11 december kom turen till Linköping Konsert & Kongress och vi hade två fina bord med mycket informations- och värvningsmaterial att dela ut. Fokus hamnade på biologisk mångfald och skydd av värdefulla skogar.

Viltförvaltning

Under våren blev det känt för allmänheten att den fristående tidningen Jaktjournalen sedan 15 år drivit en tävling, kallad Rovdjurskampanjen, där det gäller att skjuta så många djur som möjligt från en lista arter som tidningen anser är icke önskvärda predatorer. Deltagarna har fått poäng per skjutna djur, mellan 15 och 120 poäng beroende av art.

Länsförbundet skickade, tillsammans med Åtvidabergskretsen, i början av maj ett protestbrev till Jaktjournalen med kopia till Corren, Dagens Nyheter, Naturvårdsverket och Jordbruksverket. Corren skrev en artikel kring ämnet.

Under sommaren tillkännagav Jaktjournalen att man gör ett uppehåll i tävlingen. Första beskedet från dem var att det beror på att den ansvariga utgivaren ska sluta, men på tidningen hemsida står att målet nu är nått: att jägarna inser vikten av att bedriva viltvård.

Ekonomi

Länsförbundet Östergötland har en fortsatt mycket god ekonomi. Disponibelt eget kapital är på 142 846 kr vilket är drygt 2 gånger större än de årliga medlemsavgifterna.

Leverantörsskulden på 14 124 kr utgörs av ca 12 824 kr avseende kostnad för länsstämman samt 1 300 kr avseende länsordförandeträff, vilka båda är betalda år 2019.

Länsförbundets styrelse budgeterade ett underskott på 61,5 kkr för 2018. Årets intäkter uppgår till 72 770 kr, varav 67 070 kr utgör medlemsavgifter. De totala verksamhetskostnaderna för år 2018 uppgick till 97 921 kr. Av större poster gick 13 944 kr till Länsstämman, 10 000 kr till egen insats i Vätternprojektet (Norra Kärr), 15 829 kr till Mikael Karlsson-dagen "Konsten att hugga träd och ha skogen kvar", 16 875 kr till Annons och folder för Biologisk Mångfald.

2019-04-28

Göran Toss

Jonas Nordén

Rolf Ström

Barbro Carlberg

Cecilia Ambjörn

Sigrid Nilsson

Maria Gustavsson

Kjell Antonsson